

**Nätverksträff för landsbygdsutvecklare i kommuner, regioner och länsstyrelser
– Region Mitt. Landsbygdskonferens Höga Kusten.**

Örnsköldsvik 16-17 september 2015

Text: Ida Lindman, Landsbygdsutvecklingsstudent, SLU
Josefin Eriksson, Landsbygdsutvecklingsagronom

Innehåll	
Bakgrund	3
Inledning.....	3
Regional träff för landsbygdsutvecklare.....	3
Omstruktureringar	4
Projektet “Pilotkommuner för serviceutveckling”	5
Misslyckande är också ett lärande	5
Landsbygdskonferensens första dag.....	7
Konferensens inledning.....	7
Ronny Eriksson	7
Ardalan Shekarabi	7
Gunnar Holmgren.....	7
Clara Bodén	7
Therese Bengard.....	8
Miniseminarier	8
Beckasinen Granö.....	8
Asylboenden.....	8
Bygd och stad i balans	9
Gröna vågen 2.0 - Torsåkers gårdsprodukter.....	9
Landsbygdskonferensens andra dag.....	10
Lars Eidenvall.....	10
Åsa Ingård – “Väg 223”.....	10
Maarja Edman - Besöksnäringens utmaningar fram till 2020.....	11
Ebba och Tobias Andersson Ulvö hotell.....	11
Konferensens avslutning	11
Bilaga 1: Deltagarförteckning Nätverksmöte	12

Bakgrund

I samverkan med arrangerade kommun bjuder Landsbygdsnätverket in till träffar för landsbygdsutvecklare inom kommuner, regioner samt länsstyrelser. Nätverksträffar genomförs både regionalt och nationellt efter starten 2012. Syftet med att grupper träffas är att ge dem möjlighet att uttrycka och dela sina utmaningar, erfarenheter och hur man löst sina problem. En tankesmedja för erfarenhetsutbyte. Den regionala nätverksträffen för Region Mitt 2015 ägde rum i Örnsköldsvik den 17 september. Temat på träffen var service och två medarbetare från Tillväxtverket deltog på mötet för att informera om servicefrågor. I samband med nätverksträffen pågick Landsbygdskonferensen Höga Kusten, där cirka 140 personer välkomnades till Höga Kusten för två dagars föreläsningar och inspiration. Efter den andra konferensdagens slut möttes fyra landsbygdsutvecklare för att delta på den två och en halv timma långa regionala nätverksträffen. Rapporten är ett resultat över vad som togs upp, dels på nätverksträffen men även under föredrag under dessa två aktiva dagar på Arken Konferens i Örnsköldsvik 2015.

Inledning

Rapporten kommer först att gå in lite mer detaljerat i den regionala träffen och vad som togs upp där för att sedan översiktligt beskriva landsbygdskonferensens olika föredrag. Konferensen anordnades av Örnsköldsviks kommun som sade sig ha “delad vårdnad” med de andra kommunerna inom Höga Kusten; Sollefteå Härnösand och Kramfors där de turas om att anordna konferensen.

Regional träff för landsbygdsutvecklare

Den regionala träffen ägde rum efter landsbygdskonferensen den 17 september. Närvarande på mötet var fyra kommunala landsbygdsutvecklare, två anställda från Tillväxtverket samt två dokumentatörer. Temat på träffen var service på landsbygden.

Camilla Jägerhem, Tillväxtverket, börjar mötet med att förklara de förändringar som har skett och kommer att ske gällande stödet till kommersiell service. Befintligt stöd till kommersiell service kommer från och med 2015 att delvis flyttas till landsbygdsprogrammet 2014-2020. För att skapa en attraktiv miljö för entreprenörer att starta nya företag så behövs tillgång till grundläggande service. Grundläggande service på landsbygden jobbar såsom i staden enligt kommersiella spelregler, vilket betyder att inte alla serviceföretag går runt ekonomiskt. Detta kan ha att göra med dess förutsättningar men också om dess butiksegenskaper. Ur ett näringslivsperspektiv så handlar service om att göra samhällen attraktiva. Camilla berättar om hur visst regionalt stöd ges för att kompensera för de icke fungerande marknadskrafterna i den kommersiella servicen. Detta utifrån en förordning där flera förändringar kommer att ske. Tillväxtverket har sedan 2009 haft ett samordningsansvar gällande frågor som rör kommersiell service i gles- och landsbygder samt ansvar för uppföljning. I det arbetet ingår ett samordningsansvar för de Regionala serviceprogrammen. Regionala serviceprogram beskriver hur regionen ska jobba strategiskt med servicelösningar. Där krävs delaktighet från kommunen samt en prioritering över viktiga områden. Camilla

kallar det ett långsiktigt ramverk med en årlig operativ handlingsplan, ett incitament för att öka kommunens delaktighet och möjlighet att påverka.

Deltagarna uttrycker delade meningar om dokumentet. En synpunkt är att det har varit positivt i och med skapandet av servicepunkter. En annan tanke är att dokumentet är bättre utformat för att passa kommuner med större landsbygdsområden. Kommentaren är att - ”Det regionala serviceprogrammet har större nytta ju mer landsbygd en kommun har”.

Omstruktureringar

Under 2015 har det skett flera betydande förändringar som påverkar stödet till kommersiell service. En förändring är att ytterligare sex län har blivit regioner. Detta betyder att i elva av tjugoen län ligger nu ansvaret för det regionala serviceprogrammet, RSP hos regionen. För de nya regionlänen innebär detta en inkörningsperiod då det krävs tid för att bygga upp rutiner för arbetet. Nästa förändring är att när investeringsbidraget till kommersiell service förs över till landsbygdsprogrammet innebär det att samtliga länsstyrelser blir stödmyndigheter för det stödet. Totalt för hela perioden ska 440 miljoner kronor fördelas mellan länen. Till det ska även läggas 50 miljoner kronor till rådgivning. Det krävs mycket samordning för att skapa en tydlighet.

Planen från Tillväxtverkets sida är att efter 1 januari 2016, då de hoppas komma igång, jobba med den nationella handlingsplanen som ska komplettera det regionala arbetet och de insatser som görs på regional och lokal nivå. Tillväxtverket har som stödmyndighet inom landsbygdsprogrammet 180 mkr för samarbetsprojekt och 30 mkr för kompetensutveckling. Det finns en stor potential i att hitta samarbeten mellan flera nivåer i samhället. Genom att hitta samverkan med Leader kan servicelösningar utvecklas utifrån det lokala behovet och med hjälp av den lokala drivkraften.

Annika tar upp problemet med att Umeå inte finns med bland de godkända leaderområdena, vilket kan innebära problem med finansieringsmöjligheter. Camilla pekar på möjligheten att söka stöd från det nationella programmet där Tillväxtverket är stödmyndighet. Där har leaderområdena inte samma möjlighet

att söka, då EU-medel inte kan medfinansiera EU-medel. Hon påpekar vikten av att tänka utifrån ”servicelösning” och att inte låsa sig vid en finansieringsform. Deltagarna ser problem i hur de lokala aktörerna kan guidas mellan de olika finansieringsmöjligheterna. Tillväxtverket är medvetet om att det är många aktörer och många olika typer av stöd, men det planeras för någon form av guide, en informationssida för att tydliggöra och tillgängliggöra. Om någon vill skapa en lokal utveckling ska det vara möjligt att genom denna sida få information om finansieringsmöjligheter.

Projektet “Pilotkommuner för serviceutveckling”

Li Engström Hedberg från Tillväxtverket tar över för att berätta om det projekt med pilotkommuner som har genomförts. Under 2012-2015 har tretton kommuner deltagit i en satsning där de fått arbeta konkret med samordnade servicelösningar och strategifrågor. Projektet “Pilotkommuner för serviceutveckling” riktade sig till serviceglesa områden och ska slutrapporteras under hösten. Som tidigare nämnts finns det ett behov av lärande och kompetensutveckling. Detta behov har pilotkommunerna genom ökade resurser försökt möta. Li menar att nyckeln till framgång är samverkan samt nytänkande otraditionella lösningar. Exempel på lösningar är servicepunkter och förbättrad hemsändning men också strategier som kompetenskartläggning och klargörande av ansvarsfördelning. Ambitionen är att tillgången till kommersiell service ska vara prioriterad av kommunerna i deras hållbara samhällsplanering. Ett gott exempel att lära sig av är Härjedalen som lyckats med sin ansvarsfördelning, uppföljning och revidering, “Dit ska vi!”.

Li ber en av deltagarna som arbetar på en av pilotprojektets kommuner att välja den viktigaste insatsen. Som svar får hon ett självklart “Nätverk”. Kunskapsförmedlingen har varit, och är fortfarande allra viktigast, och är det som fått dem att våga satsa. En annan av deltagarna berättar att hennes källa för inspiration och utbildning är nätverket för landsbygdsutvecklare. Utan dessa möten hade hon inte fått den insikt hon idag har angående service och landsbygdsfrågor.

Misslyckande är också ett lärande

Att arbeta med projekt innebär också att man kan misslyckas helt eller delvis. Gruppen pratar om betydelsen av att se lärandet i alla sammanhang. Att det är viktigt att våga prata om misslyckanden och se sin del i helheten.

Någon efterfrågar en bok över hur man *inte* startar företag, ett ämne som vi måste prata om för att lära oss av varandra. Det nämns också att lanthandeln kan ha olika roller för olika bygder. Olika exempel kommer upp från bygder där man är helt beroende av lanthandeln. Andra exempel visar att man känner sig lättade om den försvinner för att “slippa bära oket”. För att utveckla handeln är det helt klart viktigt att se till butiksegenskaper och som tidigare nämnts - hitta otraditionella lösningar.

Lena ber deltagarna kommentera träffen samt berätta om de har några frågor till nätverket för landsbygdsutvecklare.

- Det är viktigt att fortsätta sprida kunskap och att ha kvar finansiering på agendan.
- Guiden för finansieringsmöjligheter är viktig att jobba vidare med, då det finns exempel på kommuner som har problem att hitta finansiering. Camilla berättar om att det här är inledningen för Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp Service i landsbygder som ska ut för att informera och inspirera om servicefrågor. Också för att människor ska få ansikte på de som jobbar med dessa frågor. Hon påpekar att de ska informera om helheten, men att alla är nya just nu.
- En synpunkt är att det är viktigt att sprida kunskap om att det finns ett nätverk för landsbygdsutvecklare att koppla upp sig till för att öka utbytet. Som liten kommun har man verkligen nytta av det!

Lena avslutar mötet med att tacka alla för ett möte med positiv framtoning där vi kan mötas med våra erfarenheter på en gemensam arena.

Landsbygdskonferensens första dag

Konferensens inledning

Landsbygdskonferensen inleddes med ett välkomsttal av kommunalrådet och kommunstyrelsens ordförande Glenn Nordlund. Deltagarna fick också se en kort film om Örnsköldsvik och deras vision “Bygd och stad i balans”. I filmen berättar ett antal Örnsköldsviksbor engagerat om sina drivkrafter för att bo i kommunen.

Ronny Eriksson

Mikrofonen lämnades sedan över till den levande legenden Ronny Eriksson som bjöd på sin syn på landsbygden, en historia från Norrbotten nu och då. Denna historia präglades av vad andra ofta beskriver honom som, men som även verkar vara hans egen uppfattning; pessimism. Många skratt och tårar från publiken senare avslutade Ronny men lämnade även kvar tankar av mer seriösa slag. Vem måste man vara för att bo i Norrbotten, där det är nära till världen runtomkring, “men långt till kusinerna i stan”?

Ardalan Shekarabi

“Tillsammans bygger vi Sverige” var rubriken på civilminister Ardalan Shekarabis framförande. Presentationen innehöll de förändringar som är på väg att ske, bland annat skapandet av nya regionstrukturer i landet. Ardalan uttryckte att samarbete är nödvändigt för att klara den problematik som finns i kommuner, men att kommunsammanslagningar inte är ett tänkbart alternativ, däremot bildandet av regioner. Statens närvaro i hela landet var ett ämne han tog upp och frågan om det går att ta fram principer för myndigheternas lokalisering.

Gunnar Holmgren

Efter Ardalan blev den nytillsatte landshövdingen Gunnar Holmgren fram med sitt perspektiv på tillväxt i Västernorrland. Det mynnade ut i punkter som han ansåg att vi, alla inom landsbygdsrörelsen, måste mobilisera oss runt för att kunna pressa och påverka politiker till förändring. Frågorna som han tyckte måste prioriteras kopplade han till rörelsen på mitten av 1800-talet när en stor del av Sveriges befolkning flyttade utomlands. Nu, precis som då, behövs framförallt infrastruktur. Detta genom att satsa på tågen i Norrland, och inte nedprioritera dem, för att skapa förutsättningar för människor att bo och arbeta där de vill. Gunnar talade även om lärare, då vi måste fokusera på kompetenta lärare till våra skolor runt om i landet. Han ansåg att kravet på lärarlegitimation påverkar skolor negativt när de hellre borde fokusera på att ha kompetent och bra personal, en fråga där han sedan fick både mothugg och medhåll från publiken.

Clara Bodén

Efter fikapaus fick unga på landsbygden bli representerade av Clara Bodén, en guldbaggenominerad filmare bosatt på Rödon i Jämtland. Clara talade om hur man porträtterar och talar om unga på

landsbygden som påverkas starkt av den urbana normen. En norm i samhället där unga ska och bör åka bort till något större för att bli något “mer”. När Clara började med projektet tyckte hon att ingen pratade om den urbana normen men att det nu på senare tid blir mer och mer vanligt. Hon bjöd på en kort filmvisning, början på hennes dokumentär “Lgh+bil+allt jag har och äger”. Många blev berörda av både filmen och det Clara förmedlade. Kommentarer från publiken utmynnade i att vuxna bör förändra sitt sätt att tala till unga om staden som norm samt att finna acceptans för människors val till lycka, på vilken plats de än väljer att bosätta sig.

Therese Bengard

Verksamhetsledare på Hela Sverige ska leva, Terese Bengard, fick berätta vad som pågick i hennes huvud för tillfället. Hon berättade både om sig själv och om organisationen Hela Sverige ska leva. I sin presentation visade hon också en behovstrappa för landsbygden med inspiration från Maslows behovstrappa. Behovstrappan fick symbolisera de många olika variablerna som HSSL jobbar med och samtidigt försöker prioritera utifrån det som är absolut viktigast. Ett svårt jobb där Terese ska leda riktningen på hela rörelsen.

Miniseminarier

På eftermiddagen av landsbygdskonferensens första dag fick deltagarna möjlighet till att välja mellan olika föreläsningar. Sex olika miniseminarier uppdelat i två pass gjorde det möjligt för deltagarna att delta på två föreläsningar. Vi har dokumenterat fyra av miniseminarier.

Beckasinen Granö är ett upplevelseföretag som ligger i Vindelns kommun. Miniseminarieret innehöll en historia om engagemang och tillfälligheter som i slutändan har skapat en destination för utländska turister. Granöborna såg möjligheter i vad bygden har, de såg värdet och fick slutligen en idé till att paketera det lättsamt för gäster. Värdet ligger i natur, tystnad, vildmark och friluftsliv som de valt att sälja i ett lyxigt paket. Ett exotiskt resmål för en stor del av världens befolkning. Där har Beckasin Granö tagit fart och håller ständigt på att utveckla sitt koncept som började med en idé om ett fågelmuseum. En idé som vi inte längre vet storleken på vart den är på väg. Hotell, upplevelser och mat paketeras som charter direkt från Umeå flygplats. VD Angelica Johansson, bosatt i Vindeln, fick oss alla att vilja besöka denna spännande plats för destinationsutveckling.

Asylboenden

Lena Finne-Jansson, utvecklingsstrateg på Örnsköldsviks kommun höll i ett seminarium om asylboenden på landsbygden och hur vi kan se det som en resurs. Föredraget blev en uppvisning av enligt Örnsköldsvik lyckade exempel på mottagning och integration av nyanlända i kommunen. Att ta emot flyktingar ses som en möjlighet att vända en nedåtgående trend av befolkningsutveckling i landsbygdsorter. Vissa bygder har med mottagandet haft en befolkningsökning på upp till 75 procent. Lena påpekade att det nu börjar bli för

mycket för civilsamhället, de måste få hjälp av kommunen med eventuell utlokalisering av service. Kommentarer från publiken vittnade om en frustration över att nyanlända ofta inte stannar kvar i bygderna när de väl fått uppehållstillstånd. Istället väljer många att flytta till familj eller vänner i städer vilket skapar en besvikelse hos ortsbefolkningen som investerat tid och kärlek. Det finns svårigheter med att kräva insatser av lokalbefolkningen när de inte vet om de får en långsiktig befolkningsökning på platsen eller om den är tillfällig.

Bygd och stad i balans

“Bygd och stad i balans” är ett projekt som huvudprojektledare Ann Holst berättade om. Projektet som var treårigt har drivits i Örnsköldsvik kommun och avslutades hösten 2014. “Bygd och stad i balans” har även kommit att bli en vision för Örnsköldsviks kommun. I projektet arbetade de brett med landsbygdsfrågor såsom kommersiell service, integration, lokala utvecklingsplaner och ökad samverkan. Inom den del av projektet som handlade om service har skapandet av servicepunkter varit ett steg för att stärka servicen i hela kommunen. Inom ramen för projektet bildades tio servicepunkter där de drivande aktörerna fick tio tusen kronor för vart och ett av de krav som de uppfyllt, upp till fem krav. Maximalt femtio tusen kronor. Inom projektet har de också skickat ut brev till ägare av tomma fastigheter i kommunen för att se om ägarna kan tänka sig att sälja dem till människor som vill bo där. Sommaren 2015 startade nästa etapp som är projektet Bygd & stad i balans 2.0.

Gröna vågen 2.0 - Torsåkers gårdsprodukter

På miniseminarier presenterade Terez Bergfelt verksamheten på Torsåkers gårdsprodukter. Terez är en av de två personer som driver Torsåkers gårdsprodukter som är ett andelsjordbruk. På gården utanför Kramfors odlar de många olika sorter grönsaker. Affärsidén är att andelsjordbrukets kunder förbinder sig att betala en bestämd summa under ett år oavsett skörd. Kunderna får sedan sin andel av de grönsaker som skördas på gården. På så sätt är kunden med och delar risken tillsammans med lantbrukarna som oavsett skörd får en förutbestämd intäkt. Terez och hennes kollega kombinerar sin verksamhet med att även baka bröd för försäljning. Till sin hjälp på gården har de ibland ”wwoffare” (via organisationen Word Wide opportunities on organic farms). Det är volontärer från hela världen som jobbar på gården för mat, erfarenhet och husrum.

Landsbyggskonferensens andra dag

Konferensens andra dag startade med ett ordmoln av känslor. Molnet av ord skapades av deltagarna själva när de registrerade sin känsla av gårdagen genom en länk.

Med vilken känsla vill du beskriva gårdagen

 submit

20 characters remaining

Lars Eidenvall

Efter den *inspirerande* första dagen, så inledde Lars Eidenvall från Kairos Future konferensen den andra dagen. Han talade om innovationskraft, främst inom de gröna näringarna. Innovation är passion och resultatet av hårt arbete, inte en tillfällighet skapad med tur. Detta var något som Lars poängterade med hjälp av citat från framstående uppfinnare. För de gröna näringarna är det ytterst viktigt att öka värdeskapandet och upplevelsen för kunden för att få hänga med i konkurrensen. Att berätta en historia bakom sin produkt kallas konceptualisering, vilket Lars ser ett allt större behov av. Lars pekade på några oundvikliga trender i samhället, exempelvis automatisering av tjänstesektorn. Det är trender som vi måste förhålla oss till i en framtid. Kairos Future ser även en stark ökning i besöksnäringen där konceptualisering är mycket viktigt för marknadsföring och i samband med försäljning. Ett arbetssätt som genomsyrar många fördrag.

Åsa Ingård – "Väg 223"

Åsa Ingård fortsatte på spåret innovation när hon berättade om sitt arbete med att skapa destinationen "Väg 223". Åsa tog med konferensdeltagarna på en känslösam resa genom att berätta om telefonsamtal med Trafikverket, kommuner och länsstyrelser. Det är en djungel av regelverk och byråkrati som inte passar en innovativ entreprenör som Åsa Ingård och hennes grannar på väg 223. Tillsammans har de, företagare som bor längs med väg 223, skapat en sammanhängande karta för besöksnäringen där de på varje utpekad plats erbjuder något speciellt till besökarna. Känslan av att vända sig ut och in för att klara

av blanketter, ansökningar, hantera olikheter mellan kommuner samt tillsynsinspektioner lämnade ingen oberörd. Att Åsa kände sig hämmad av regelverket var tydligt. Det lämnade flera frågor i luften för många besökare -Hur många lägger egentligen ner sina idéer om att skapa företag på landsbygden på grund av krångliga regelverk? Hur kan vi underlätta för innovativa entreprenörer för att samtidigt öka sysselsättningen på landsbygden? Åsa bekräftade även Lars Eidenvalls synpunkt om att det är av yttersta vikt att ha en berättelse bakom sin affärsidé för att kunden ska känna sig involverad.

Maarja Edman - Besöksnäringens utmaningar fram till 2020

Maarja Edman från Höga Kusten Destinationsutveckling AB berättade om besöksnäringens utmaningar fram till 2020, utmaningar som Maarja gärna såg som möjligheter. Dessa förändringar kan delas upp i fem punkter.

- Globaliseringen - då *fler* får möjlighet att resa *längre*
- Digitaliseringen - genom vilken fler människor har tillgång till kunskap
- Tematisering - turister kommer att ha beteendeförändringar, där resor går från att vara geografisk inriktade till att vara mer tematiska. De vill uppleva det unika!
- Engagemang - det gäller att engagera besökare, “inte bara få likes på Facebook”.
- Kontextualisering - värdeskapande genom att sätta företagets erbjudande i ett sammanhang med en historia. Det gör upplevelsen djupare.

Trenderna går fortare och det kommer nya triggers gällande vad som attraherar och engagerar turister. Därför är det av stor vikt att ständigt driva innovation inom branschen. Som Maarja uttryckte det: “Antingen driver vi innovationsarbetet, eller så kommer kunderna göra det åt oss”.

Ebba och Tobias Andersson Ulvö hotell

Sist ut var berättelsen om Ulvö hotell som ligger i skärgården utanför Örnsköldsvik. “Ulvö - från storstan till Höga Kustens skärgård” var rubriken då Ebba och Tobias Andersson berättade om sin resa från att ha träffats i Stockholm till att driva hotell på en ö i Höga Kustens skärgård. På Ulvö hotell jobbar numer Ebba som hotellchef och Tobias som köksmästare. De berättade entusiastiskt om sin verksamhet och om livet på ön. Att leva på en ö är enligt dem precis som att leva någon annanstans, där de gör samma saker som innan med enda skillnaden att de nu behöver passa färjetider.

Konferensens avslutning

Konferensen avslutades med en summering av dagarna. Deltagarna fick sedan möjlighet att åka på en bussresa till High Coast Art Valley för ett studiebesök.

Bilaga 1: Deltagarförteckning Nätverksmöte

Lena Kansbod	Seviceutvecklare Ludvika kommun
Annika Myrén	Landsbygdsutvecklare Umeå kommun
Lena Lindström	Landsbygdsutvecklare Örnköldsviks kommun
Anna Tägström Visconti	Näringslivsutvecklare Leksand kommun
Camilla Jägerhem	Tillväxtverket
Li Engström Hedberg	Tillväxtverket
Josefin Eriksson	Dokumentatör, SLU
Ida Lindman	Dokumentatör, SLU

